

af Loven af 1861. Endelig antede den daværende høitærede Indenrigsminister over den Lovbestemmelse i Lovforslaget § 2, der taler om, at der skal gives Erstatning for Udførelsen af Bygningsforetagender og andre lignende Forbedringer, selv om disse ere udførte efter kontraktmæssigt Paalæg af Eieren. Jeg skal omtale disse Indvendinger i deres Sammenhæng, og da først den, at Lovforslaget skulde indeholde et utilstedeligt Indgreb i Kontraktfriheden, lægge Vaand paa Raadigheden over hidtil frie Eiendomme. Den daværende høitærede Indenrigsminister udtalte, at naar man skulde stride dertil, maatte der herfor kunne paavises vægtige Grunde, hentede fra Hensynet til Almenvellet, Grunde, hvormed man paaviste, at Almenvellet krævede noget Saadant. Saa vidt jeg forstod den daværende, nu afdøde Indenrigsminister, begrundede han ikke nærmere denne Indvending, men indskrænkede sig til at henfætte den saaledes i den Almindelighed, jeg nævnedes. Jeg skal imidlertid tillade mig at komme ind paa den. Med Hensyn til, om Almenvellet kræver saadanne Bestemmelser, kan jeg jo henvise til de saa Ord, hvormed jeg indledede mit Foredrag i Dag. Almenvellet har forlængst, nu næsten i 100 Aar, erkjendt, at saadanne Foranstaltninger ere nødvendige og hensigtsmæssige med Hensyn til den Jord, som gives i Brug til Fæstebønder, selvsølgelig for at Jorden kan dyrkes paa den bedste Maade, og for at Vedkommende kan sætte Omkostninger derpaa og vide, at han indenfor en rimelig Tidsgrense ogsaa kan høste Frugten af, hvad han sætter paa Jorden. Men ganske det Samme maa jo gjælde om den ikke ringe Del af Jorden, som bruges af Husmænd, og hvorefter hver enkelt God ganske vist kun er forholdsvis lille, men som tilsammenlagt danner ikke saa Lidet af Danmarks Jord. De samme Grunde, som have talt for, at Almenvellet maatte kræve de Bestemmelser i denne Retning, som ere foreskrevne med Hensyn til Fæstebønder, mene vi Forslagsstillere tale i lige saa fuldt Maal med Hensyn til den Jord, som bruges af Fæste- og Leiehusmænd. Den daværende Indenrigsminister yttrede under Diskussionen i Anledning af et Foredrag, jeg havde holdt, til mig Følgende — det staar i Tidenden Sp. 1182 —: „Det ærede Medlem gaar ud fra den Forsættning, at enhver Mand, der gaar ind som Fæstehusmand eller Leiehusmand, er ødelagt, han er givet en urimelig Husbond i Bøld“. Jeg kom den Gang under Ministerens Foredrag med en Afbrydelse, idet jeg sagde: „paa ingen Maade, det

mente jeg ikke“, og jeg vil ikke behøve at tilføie, at jeg fuldt ud erkjender, at der gives mange humane Jorddrotter, men paa den anden Side tror jeg, det maa erkjendes, at Udførelsen af et vigtigt statsøkonomisk Princip, som dette er, et Princip, der, saaledes som jeg ofte har nævnt, allerede forlængst er anerkjendt med Hensyn til Brugen af Fæstegaarde, ikke kan betros alene til Humaniteten. Garantien for, at Noget, der er saa vigtigt, i det Mindste efter Forslagsstillernes Opfattelse saa vigtigt i mange Retninger, kommer til fuld Udførelse, kan ikke bygges alene paa en forventet Humanitet, det maa i dette Forhold ligesom i Forholdet til Fæstebønder bygges paa bestemte Lovregler, der give Brugerne den fornødne virkelige Sikkerhed ad Lovens Vet. Men med Hensyn til disse Indgreb, som den daværende Indenrigsminister antede over, at Lovforslaget gjorde i Kontraktfriheden, rejser sig da ikke alene den Indvending, at saadanne Indgreb jo forlængst ere gjorte med Hensyn til Gaardmænd, naar de ere Fæstebønder, men fremdeles det Spørgsmaal: er vor Lovgivning vejen tilbage for ligeoverfor Husmænd at gøre saadanne Indgreb i Kontraktfriheden? Dette Spørgsmaal maa nu bevares absolut benægtende. Der lader sig paavise flere Exempler paa, at Lovgivningen netop i Kontraktforhold til Husmænd paa samme Maade har gjort Indgreb af en saadan Bestaffenhed, at de Kontraherende maatte rette sig derefter, og at der lagdes et Vaand paa deres Kontraktfrihed. Jeg skal nævne Exempler herpaa, uden at jeg dog i saa Henseende gjør Fordring paa at være udtømmende. Den beljendte Forordning af 27de Mai 1848 bestemmer i sin § 4, at Leiemaal af Huse for Fremtiden kun kunne opsiges med mindst et halvt Aars Varjel til en 1ste Mai. Dette var en ny Bestemmelse, men nu er Spørgsmaalet dette, om Lovgivningen da stillede sig saaledes, at den sagde: Denne nye Bestemmelse skal kun finde Anvendelse paa fremtidige Leiemaal angaaende Huse, eller om den sagde, at den skulde finde Anvendelse ogsaa paa allerede bestaaende Leiemaal, og paa dette Spørgsmaal indeholder Forordningens § 4 et overordentlig tydeligt og klart Svar. Den siger nemlig: „Og vil denne Bestemmelse ogsaa finde Anvendelse paa de allerede indgaaede Leiemaal.“ Altsaa, denne Bestemmelse gif ud paa, at Enhver, der sidder med et Hus, kun kan opsiges med mindst et halvt Aars Varjel til en 1ste Mai. I dette Tilfælde greb altsaa Lovgivningen netop med Hensyn til